מעשה שבת ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא? אמר קרא °כי קדש היא לכם "*היא קדש ואין מעשיה קדש, חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא? השתא ומה שבת דחמירא, מעשיה מותרים, הני לא כל שכן, [א] כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא? מדגלי רחמנא גבי כלאי הכרם *°פן תקדש" פן תוקד אש מכלל דכלאי זרעים שרו, ואימא כלאי כרם אסורין בין באכילה בין בהנאה כלאי זרעים באכילה אסירי, בהנאה שרו? איתקוש לכלאי בהמה דכתיב °בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים" מה בהמתך היוצא ממנה מותרת אף שדך, היוצא ממנו מותר, וכלאי בהמה גופייהו מנא לן? מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי, אותו ואת בנו ליתסר? מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי שילוח הקן ליתסר? *לא אמרה תורה שלח לתקלה. אמר ריש לקיש מנין לבשר בחלב שאסור? ת"ל °אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל" שאין תלמוד לומר "מבושל", מה תלמוד לומר "מבושל" לומר לך יש לך בשול אחר שהוא כזה ואי זה זה בשר בחלב, א"ל רבי יוחנן

כעורה

תורה אור
שמות לא
דברים כב
ויקרא יט
שמות יב

מעשה שבת· כגון המבשל בשבת ליתסרו באכילה לכל ישראל דהא הזהרתיך לתעבו ולהתרחק ממנו ואנן תנן במזיד לא יאכל הוא, משום קנס אבל אחרים אוכלין בפ"ק (לעיל טו·): ליתסרו· הזרעים והדישה דהא הרחקתיך מהם כל הנך דקאמר ליתסרו באכילה ובהנאה קאמר דליתסרו: הני לא כ"ש· אבל בבשר בחלב לא אמרינן האי ק"ו דהא כתיב לא תאכל כל שתיעבתי לך ומסתברא דאיסורא דקרא עליה קאמר דהא אכיל תועבה גופה, אבל האי לא אכיל החרישה עצמה אלא הבא ממנה והחוסם והדש נמי לאו חסימה גופה קאכיל אלא מעשה הבא על ידה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קדש: כלאי זרעים· הן עצמן תועבה וליתסרו: כלאים· אסירי לגבוה דתניא שור או כשב או עז פרט לכלאים בגמרא דהשוחט (לעיל נח:): אותו ואת בנו· אינו אלא מחוסר זמן שהיום אסור ומחר מותר: שילוח הקן ליתסר· כגון נטל את האם מעל הבנים ובא לפניו וחייבוהו לשלח כדתנן לקמן (דף קמא·) משלח ואינו לוקה תאסר לאכילה עולמית דהא נעבדה בה עבירה: לא אמרה תורה שלח לתקלה· וכאן הרי אמרה שלח דכתיב (דברים כב) "לא תקח האם" והדר "שלח תשלח" דאם לקחת אותה חוזר ושלחה, ואם היתה אסורה לא היה אומר לך שלחנה ויכשלו בה בני אדם וה"ה דמצי למימר נמי בכל הני מה שבת דחמירא כו' ומיהו מידי דמשכח פירוקא מגופיה לא יליף מאחריני: לישנא אחרינא שילוח הקן ליתסר כל שילוח הקן ליתסר האם לעולם ואפילו שלחה דהא כל שתיעבתי לך הרי הוא לך לעולם בבל תאכל והרי אסרתיה לך באותה שעה, וזה נראה לי עיקר דהא לא קאמר רב אשי דכל דבר שנעבדה בו עבירה ומתחלה הוא מותר אסור דאם כן החורש בשור וחמור והמרביע כלאים והחוסם יאסרו הבהמות ואנן לא פרכינן מינייהו מידי אלא מן היוצא מהן: בשול כזה· שאסור באכילה כזה:

כעורה

אלחתות ובזבחים בפ"ב (דף כד·) דפליגי תנאי גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן דאיכא דמוקי אצבע שלפניו אולקח ולא אנתינה של אחריו ואיכא דמוקי לה אנתינה של אחריו ולא אלקיחה דלפניו ואיכא דמוקי לה אתרוייהו הייט טעמא דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה ואשכחן בדוכתא אחרינא ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך דהוי אצבע אנתינה והשתא פליגי דחד מוקי אלקיחה כמשמעותיה דקרא וחד מוקי לה אנתינה דיליף סתום מן המפורש ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה דלא שייך לקיחה אאצבע אלא בדעבד אוזן לשפת המזרק והך דמוקי אתרוייהו אלקיחה משום משמעותא ואנתינה דיליף נמי מן המפורש *וצריך עיון כל היכא דאמר מקרא נדרש לפניו ולאחריו אם טכל לייסב שלא יקשה למה ידרשו לפניו ולאחריו יותר מאותם שאין להם הכרע: (לעיל)

כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל· וא"ת היאך אנו אוכלין אילים אפילו סירסן עובד כוכבים מ"ש מבשר בחלב וי"ל מדאסר רחמנא מעוך וכתות לגבוה מכלל דלהדיוט שרי [א] וא"ת נורס אוזן בכור ליתסר אפילו נרמו עובד כוכבים וי"ל (א) דשרי רחמנא קדשים שהוממו כלבי ואיל א"כ אינו דבר מתועב*:

היא קדש ואין מעשיה קדש· וא"ת ואימא למשרי בהנאה אבל באכילה אסירי כדפריך בסמוך גבי זרעים וי"ל דהיתר הנאה נפקא לן מלכם כדאמר במרובה (ב"ק דף עא·) ובאלו נערות (כתובות לד.) אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת וקצת תימה לרבי יוחנן למה ליה למימר מקדש דמעשה שבת אסירי תיפוק ליה מכל שתיעבתי והיתר הנאה מלכם*:

חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו· פי' השור והחמור ויש ספרים דגרסי השתא לגבוה שרו להדיוט מבעיא א] ולגבוה מנא לן דשרו דכתיב (ויקרא כב) ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה אי אתה מקריב פי' מעוך וכתות ונתוק וכרות אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבירה וא"ת הזרעים והדישה ליתסרו דמקרא דאלה על כרחך לא מישתרו לגבוה אלא בעלי חיים דאי כל מילי א"כ כל מעשה שבת נמי תיפוק ליה מאלה ול"ל היא קדש וי"ל דלא שייך (ב) מכל שתיעבתי לך הזרעים והדישה דלא תחסום אסור משום בהמה וכן לא תחרוש ולא משום חרישה וזריעה דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור ב] וא"ת ובסמוך בסוגיין פריך שילוח הקן ליתסר תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא דאלה וי"ל דקרא דאלה בבהמה כתיב ולא בעופות ועוף מבהמה לא אתי משום דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה *וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאיצטריך קרא בפרק כל האסורין (תמורה כח:) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מכל שתיעבתי וכי תימא דלא אתא מן הבהמה אלא לאשמועינן מכלל דלהדיוט שרי ולא מיתסר מכל שתיעבתי מ"מ נילף חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה בק"ו מרובע ונרבע דבמיתה ושרי להדיוט וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר כי היכי דממעטינן מיניה נעבד ואית ספרים דגרסי ומה שבת דחמירא אמרת היא קדש ואין מעשיה קדש הני לא כל שכן וכן גריס בקונטרס ופי' דבבשר וחלב לא אמרינן האי *קושיא דמסתברא דכל שתיעבתי עליה רמינן דקא אכיל תועבה גופה אבל האי לא אכיל החרישה עצמה וכן חוסם לאו חסימה גופה קאכיל אלא הבא על ידה ממנה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קודש וקשה דלמה לא יחשב בישול של שבת תועבה גופה כמו בישול של בשר בחלב ונראה דהיינו טעמא משום דבבשר בחלב הבישול ניכר אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מינייהו נ"ל דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה:

פן תקדש פן תוקד אש· וא"ת והא איצטריך לאשמועינן דמצותו בשריפה דאי כלאי זרעים אין מצותן בשריפה אבל בהנאה אסירי וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר א"כ ליכתוב פן תשרף ומדכתיב תקדש משמע דאתא לאסור הנאה כקדש:

כלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו· וא"ת לקמן (דף קטז·) גבי מעביר עלין דלא מיתסר כי אם בהוסיף מאתים אבל לא הוסיף שרי באכילה מדכתיב תרי קראי המלאה והזרע נימא ה"מ בהנאה אבל באכילה אסירי מכל שתעבתי לך כדבעי למימר הכא וי"ל דמאחר דאשכחן כלאי זרעים דשרו באכילה דאיתקוש לבהמה וכלאי הכרם אסורין אם כן סברא הוא בלא הוסיף כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל כלאי הכרם יש לו להתיר אף באכילה כמו בכלאי זרעים:

מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי· וא"ת ודלמא איצטריך קרא להקדישה וא"כ הרביעה כלאים כדאמר פרק כל האסורים (תמורה כט·) גבי טרפה דאיצטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה וא"כ נטרפה וי"ל דמ"מ הכא אי אתין למיסר של הדיוט מכל שתעבתי לך כ"ש דלגבוה אסירא מכל שתעבתי לך אע"ג דהוקדש תחלה וכן י"ל גבי אותו ואת בנו בסמוך אי נמי מדגלי לך בטרפה שאין חילוק ה"ה בכלאים ומחוסר זמן:

מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה· דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה דאמר לעיל בפרק אותו ואת בנו (דף פא·) נתקו הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה:

לא אמרה תורה שלח לתקלה· תימה דפריך הכא מהא סברא בלא שום קרא ובסוף פרק שני דקדושין (דף נז.) גבי צפרי מצורע דריש כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת ואת אשר לא תאכלו לרבות השחוטה ופריך ואיפוך אנא ומשני רבא לא אמרה תורה שלח לתקלה והשתא למה לן קרא *דכל צפור טהורה תאכלו להתיר דהכא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן וי"ל דהתם כיון דכתיב לא תאכלו לאסור האחת הוה אמינא איידך נמי אסירא משום דאתקוש צפרים אהדדי ולא הוה שרינן מטעם דלא אמרה תורה שלח לתקלה אי לאו דאיכא עדיין יתורא דכל צפור טהורה תאכלו ולא דמי לכל שתעבתי לך דהכא דלא כתיב בהדיא אשלוח הקן ומהך סברא איכא לאוקומי במילי אחריני:

שאין ת"ל מבושל· לית ליה לר"ל הנך דרשות דדרשינן בסוף פרק כל שעה (פסחים דף מא·) מינה ללאו ואח"כ בשלו או לשאר משקים כו':

בשני

[כתובות לד· ב"ק עא·]

[קדושין נז:]

[לקמן קמ. יומא סב: קדושין מ:]

◆

רבינו גרשום

מדאסר רחמנא כלאים לגבוה· והיכן אסר רחמנא שור או כשב פרט לכלאים: מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה· דכתיב מיום השמיני והלאה:

◆

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה כל וכו' וי"ל מדשרי: (ב) ד"ה חורש וכו' וי"ל דלא שייך לאסור מכל:

עיין מהר"ם סמוך דברי התוס'

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה חורש וכו' ולגבוה מנא לן· כ"כ עיין נזיר דף ל"ה ע"א רש"י בד"ה מן הכנשים וכו' ותוס' שם ד"ה רבא אמר וכו' ודו"ק: ב] בא"ד וא"ת ובסמוך פריך וכו' כצ"ע:

◆

הגהות מהר"י לנדא

[א] תוד"ה כל שתיעבתי לך וכו' וא"ת נורס אוזן בכור ליתסר· כתב על הגליון עי' פרש"י בחומש פרשת ראה בפסוק לא תאכל כל תועבה ובמזרחי שם ועי' במס' בכורות דף לד ע"א בתד"ה ומי קיים ר"א:

[עמ"ש רש"י קדושין מ: ד"ה רבא אמר וכו' וקרא דאמרן לעיל וכו' אסמכתא בעלמא היא עכ"ל]

אמנם דוגמאות של דברים האסורים (שלבסוף נתהוו תועבה) ובכל זאת אינם אסורים אפילו באכילה

[ועי' תוס' פסחים כד: ד"ה ליכתוב]

[ועיין תוס' פסחים ז: ד"ה רבא וכו']

[ועיין תוס' כתובות לד: ד"ה אמר קרא ותוס' ב"ק עא. ד"ה מה שחט וכו' כתבו שיתן כסכן]

[צ"ל קין]

◆

שיטה מקובצת

א] כלאי זרעים ליתסרו. כ"ב עי' תוס' בבכורות דף נד ע"א: